ИЮНЬ
6
Вторник
1939 он
№ 128 (2768)
Сэн 10 мүнгэ

Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛ ҮНЭН

ВКП(б)-эйн Б.-М. бкомой ба БМАССР-эй Верховно Совеэдэй Президиумэй ОРГАН.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei, negedexi zarlalgiin, Gurbadugaar Seessi

1939 ondo SSSR-ei gyrenei biydzeed ba 1937 onoi torşo soo SSSR-ei gyrenei biydzeedei gyisedxelge tuxai

SSSR-ei finaancanuudai Aradai Komissaar nyxer A. G. Zveerevei doklaad

Nyxed depytaaduud!

Staalinska Konstituuciin 14-dexi statьjaatai zoxilduulan, SSR Sojuuzai Aradai Komissaarnuudai Soveed bolbol 1939 ondo, Soveed Socialiis Respyyblikenyydei Sojuuzai gyrenei biydzeediiji, taanarai batalalgada oruulna.

1939 onoi biydzeed xadaa Staalinska Gurbadugaar tabanzilde manai oronoi urdanь tabigdahan zorilgonuudiiji bejelyylgiin xysen tyges zebseg—aradai azaxiin byxii halbarinuudiiji saaşadanь debzyylgiin ba xygzyylgiin, soveed aradai kylьtyyriin ba enxe haixan baidalai urgaltiin, socialiis gyrenei oboroono şadabariiiji bexizyylgiin xysen tyges zebseg myn.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei Gurbadugaar Seessi bolbol kommunizm teeşe oşozo jabahan zamai aguujixe istoriiçeska vexaa bolhon, Leenin—Staalinai paartiin XVIII sjeezdiin tyyldenь miil xojor hara bolood, biydzeediiji zybşen xelsebe geeşe.

Paartiin XVIII sjeezd deere nyxer Staalin xadaa manai orondoxi socialiis baiguulaltiin bolotomo itooguudiiji geniaalьna todorxoigoor ba gynzegiigeer gereltyylze, kommunizmiin xysed torzestvoogoi tyleө saaşadaa temeselei aguujixe programmaar paartiiji ba byxii soveed aradiiji zebsegzyylhen baina.

Manai orondo socializm gol tyleb bejelyylegdee, eskploataatorska anginuud eseslen likviidirovelegdee, xyniiji xyneer eksploataacalga xododoo ygei xegdee.

SSSR-te socializmiin ilalta bolbol promiişlennostiin, xydeө azaxiin, oronoi byxii ekonomiiçeska azabaidalai xysen tyges halbaraltada asarahan ba soveed aradai enxe haixan baidalai orjolomo debzeltiiji, gegeerelei, nauukiin, literatuuriin ba iskyysstviin urdanь yzegdөөgyi urgaltiiji xangaa. SSSR xadaa aradai azaxiin texniiçeske rekonstryykcelgiiji gol tyleb tygesxee. Manai oron bolbol yiledberiiin teexnikiin ba promiişlennostiin xygzeltiin teempnyydei talaar glaavna kapitaliis gyrenyydei urdanь oroo.

Socializmiin gaixamşag tuilaltanuud xadaa xydelmerişedei, kolxoozniguudai ba soveed intelligeenciin zyrxenyydiijinь, exe oronoigoo tyleө aguujixe omogorxolgoor, Kommuniis paartidaa, araduudai geniaalьna bagşa ba xani aguujixe Staalindaa xizaargyi inaglalgaar dyyrgene **(Nerjeme aplodismeentnyyd).**

I. SSSR-ei Finaansova xyse şadaliiji bexizyylge

Gyrenei biydzeed bolbol manai oronoi ekonomiiçeska ba kylьtyyrne xysen tyges urgaltada, terenei oboroonnoşadabariiiji bexizyylgede ugaa jixe rooliiji dyyrgehen baina. Soveed—biydzeed, soveed tyxerig xadaa kommunizmiin tyleө temeselde bodoto zebsegenь, socialiis azaxiiji organizaacalgada ba bexizyylgede şuxaliin şuxala instryneentnyydei negeniinь baihan ba baixaşji geeşe.

V. I. Leenin bolbol bidener gegeehaa finaansova politikiiji amzaltatalgaar jabuulaagyi haa, ekonomiiçeska talaaraa amzaltatai baiza şadaxagyibdi geze xelehen baina. Paarti, praviitelьstvo ba өөrөө nyxer Staalin bolbol soveed finaansanuudta ugaa jixe xalxaramzaa tabina. Nyxer Staalin xadaa soveed myngenyyd tuxai leeninske hurgaaliiji xygzyylee ba bajazuulaa. Paarti ba praviitelьstvo bolbol soveed finaansova sisteemiin xydelmeriiin effektiivnostiiji deeşelyylxe tuxai, aradai doxoodiiji xubaarilgada terenei rooliiji ba azaxiiji tyxeregeer kontroliirovalgiiji şangadxaxa tuxai, eseşe susaraşagyi anxaradag baina.

Nyxer Staalinai xytelberi doro, paarti xadaa manai myngenyydiiji kapitaliis myngenyydei adliidxaxiiji hedehen, praavo—trockiis bandiiduudai kontrrevollycioonno hanaaşalganuudiiji yi butasoxioo. Socializmiin yjede, xudaldaanai ba myngenyydei xosoroxo tuxai kreditelьske „levaacka" xoolon ygenyyd'e, erid xatuu socialiito tereşelen ygtehen baina. Nyxer Staalinai xytelberi doro, paarti bolbol finaansova-baankovska sisteemede şurgaad baihan, aradai daisadiiji eliryylze butasoxiood, Leenin—Staalinai xeregte esestee xyrter preedanne şine xynyydiiji finaansova xydelmeride debzyylee.

Yşөө xojordoxi tabanzilei ... inde, byrzyaazna ekonomiistnuud bolbol soveed tyxerigei ...a'ga tuxai, Soveed Sojuuz xadaa tyleberiiin şadalgyi gexe ...etiin xoohon abiaanuudiiji, ...bielde jixete delgeryylhen ...gaa. Zygөөr, azabaidal xadaa ton ondoogoor lablahan baina. Soveed tyxerig bişe, xadaa byrzyaazna valiuutanuud ...ngyi boloo. Byxii kapitaliis ...xeiji ezelhen ekonomiiçeska ...ndaralta xydeleөnyydei zilnyydte, SSSR xadaa xatuu va...atai gansa !e oron bolon ylene. „Soveed valiuutiin togtuurita baidal bolbol egeel tyryyn, togtuurita sengyydeer tovaaroobor oodto tabigdadag, gyrenei garta baigaa ugaa jixe tooto tovaarna maassanuudaar xangagdana" (I. Staalin).

Politiiçeske ba azaxiin gol zorilgonuudiiji amzaltatalgaar bejelyylge, staxaanovska xydeleөnei xygzelte ba azaxiin toosooji bexizyylxe talaar organizacioonno-finaansova tomonuud xemzeejabuulganuud bolbol socialiis sugluulalganuudai ugaa jixe urgaltiiji xangaa, manai tyxerigiiji ba soveed finaansanuudai byxii sisteemiiji ulam byri bexizyylee.

Eneende, iimenyyd faaktnuud illiystraaca bolxo baina.

SSSR-ei gyrenei biydzeedei niite xemzeenь (sojuuzna, respyblikaanska ba niutagai biydzeedyyd) xojordoxi tabanzilde, doxooduudaigaa talaar, 362,1 milliaard tyxerig ba gargaşanuudaigaa talaar, 348,8 milliaard tyxerig baigaa. Doxooduudanь xadaa gargaşanuudhaa 13,3 milliaard tyxerig ylyy baigaa.

Gyrenei biydzeed bolbol doxoodoigoo ton jixenxi xubiiiji socialiis azaxiin sugluulalganuudhaa abaa.

SSSR-ei gyrenei biydzeed xadaa xojordoxi tabanzilde aradai azaxiiji finansiirovalgada 183,7 milliaard tyxerig zoriuulhan baina. Negedexi tabanziltei sasuulaa haa, aradai azaxiida gargaşanuud 3,4 daxin jixe boloo. Zөөrinyyd bolbol gol tyleb, kapitaalьna barilgada zoriuulagdahan baina; ene zorilgodo, biydzeedhee 88,8 milliaard tyxerig ygtehen baigaa. Xojordoxi tabanzilde, aradai azaxiida kapitaalovlozeeninyydei niite xemzeenь (tede zilnyydei sengyydtenь) 137,5 milliaard tyxerig baihan jym. Tiime bolxolooroo, xojordoxi tabanzilde, gyrenei biydzeed xadaa oronoi gol foondnuudiiji jixedxelgede zoriuulagdahan byxii gargaşanuudai 64,6 proceentiijinь xangahan baina.

Xojordoxi tabanzilde, sociaalьno-kylьtyyrne xemzeejabuulganuudta gyrenei biydzeedei gargaşanuudanь ilangajaa xyseteigөөr urgaa. Tedenь 13,2 milliaard tyxerig bolzo, ene xadaa negedexi tabanzilde, biydzeedhee garhan gargaşanuudhaa 5;7 daxin ylyy bolhon baigaa. Socstraaxiin ba busad istooçniguudai biydzeedhee gargaşalagdahan zөөrinyydiiji xaraadaa abaa haa, 1933-1938 onuudai torşo soo kylьtyyrede zoriuulagdahan gargaşanuud bolbol 110 milliaard tyxerighөө deeşe bolhon baina. Tereenhee, gegeerelde—65,9 milliaard tyxerig, enxe elyyriiji saxilgada—28,9 milliaard tyxerig, sociaalьna xangaltada—16,1 milliaard tyxerig gargaşalagdahan baina. Ede tuilai jixe zөөrinyyd xadaa aradai gegeerelei ba enxe elyyriiji saxixa xygzeltiin imagta tyrgen teempnyydiiji xangaa, bagşanarai, mediciinske ba busad xydelmerilegşedei materiaalьna tedxemziiji deeşelyylxe, exenyyd ba yxibyyd tuxai anxaralaa nelieed şangadxaxa argabaidaliiji olgoo.

Xojordoxi tabanzilde, tus tus sojuuzna respyyblikenyydte biydzeetne zөөrinyydiiji xubaarilga xadaa urdiinxi şingi, leeninske-staalinska nacionaalьna politikiin principyyd deere bazirovalhan ba nacionaalьna respyyblikenyydei ba ooblastьnuudai azaxiin ba kylьtyyrne geegdengiiji tyrgenөөr likviidaacalgada tuhalhan baina. SSSR-ei gyrenei biyzeed xadaa byxiidөө, 1933 ontoi sasuulaa haa, 1937 ondo 164,1 proceent jixe bolhon, ene yjede, Kazaaxska SSR-ei biydzeedenь 405,1 proceent; Kirgiizske SSR-ei—367,7 proceent; Tyrkmeenske—187,8 proceent; gexe mete jixe bolhon baina.

Leenin—Staalinai paarti ba soveed praviitelьstvo bolbol finaansova zyb politikiiji—soveed aradai bodoto intereesyydtenь xariuusadag politikiiji jabuulna. Ene politikiiji bejelyylhenei rezyltaadta, bidener xadaa Soveed Sojuuzai finaansova xyse şadalai gigaant jixe şangadalgiiji tuilaabdi. SSSR bolbol staalinska gurbadugaar tabanzilde, aradai azaxiin, sociaalьno - kylьtyyrne ba oboroonno baiguulaltiin byrişji tuilai jixe programmiiji finaansiirovalxiin tula xysed xyrexe, dotoodiin ugaa jixenyyd resyyrsnyydtei baina.

Gurbadugaar tabanzilei aguujixe programma xadaa BKP(b)-ein XVIII sjeezd deere nyxer Staalinai ba nyxer Moolotovoi doklaaduudhaa ba sjeezdiin togtoomzonuudhaa, taanarta medeetei baina. SSSR-ei aradai azaxiin xygzeltiin gurbadugaar tabanzilei plaanai masştaabuud ba şanarainь onso ilgaanuud bolbol manai oron xadaa „xygzeltiin şine polosaada, **angigyi socialiis oobşçestvo baiguulaltiiji tygesxelgiin ba socializmhaa kommunizmda şatadamzaza şilzen orolgiin** polosaada" orohon, iime byxedelxein-istoriiçeska faaktaar todorxoilogdono (Nyx. V. M. Moolotovoi doklaad tuşaa, BKP(b)-ein XVIII sjeezdiin rezoliyycehee).

Ylemze xygzeltete kapitaliis oronuudiiji, tereşelen ekonomiiçeska talaar xysexe ba urdanь oroxo—manai oronoi araduudai urdanь nyxer Staalinaar tabigdahan zoriigo iime baina. „Xerbee glaavna kapitaliis oronuudiiji xyseze urdanь garaa haa,—BKP(b)-ein XVIII sjeezd deere nyxer Staalin xelee hen,—gansaxan le ene uşarta, bidener bolbol manai oron xadaa xereglelei predmeedyydeer xysed dyyren manaida produuktnuud elbeg jixe bolxo, tiin bidener bolbol kommunizmiin negedexi faazahaa tereneı xojordoxi faazadanь şilzen orolgiiji dyyrgexe arga olxobdi geze bodomzolozo şagaxa bainabdi".

Gurbadugaar tabanzilei plaaniiji dyyrgelge xadaa nyxer Staalinaar tabigdahan istoriiçeska zorilgiiji bejelyylxe xeregte uragşaa gigaant jixe alxam bolxo baina. Eneşji xysed oilgomzotoi: gurbadugaar tabanzilei plaan bolbol socialiis promiişlennostiin ba aradai azaxiin byxii busad halbarinuudai saaşadaa xysen tyges debzeltiin, aradai materiaalьna enxe haixan baidalai ba kylьtyyriin saaşadaa orjolomo urgaltiin, Soveed Sojuuzai oboroonno şadabariiiji byxii xemzeegeerenь bexizyylgiin tulai jixe programma bejeeree myn.

Gurbadugaar tabanzilei plaaniiji bejelyylxe xeregte jixiin jixe myngen zөөrinyydiiji mobilizovaalxa şuxala. Ene xadaa soveed tyxerigiiji saaşadanь bexizyylhenei ba manai predriijaatinuud deere xozrasçoodiiji şangadxahanai yndehe huuri deere socialiis azaxiin sugluulganuudai maksimaalьna urgaltiiji erine, oronoi byxii finaansova ba krediitno-myngenei mexanizmiiji nileed halzaruulxiiji erine.

BKP(b)-ein XVIII sjeezd bolbol gurbadugaar tabanzilei torşo soo aradai doxoodiiji 1,8 daxin urgaxaar todorxoilhon ba eneentei daşaramduulan „aradai xereglelgiin eriitenyydiiji ba myn tereşelen aradai azaxiin, oboroonnoşadabariiiji bexizyylgiin ba gyrenei şuxala rezeervnyydiiji baiguulgiin xygzeltede gyrenei xeregselnyydiiji, aradzonoi ba gyrenei urgaza baigaa doxooduudaar xangaxa xysed argabaidaliiji togtoohon baina. Xereg xadaa ene argabaidaliiji xysed xemzeegeerenь xereglexede, manai byxii ton bajalig rezeernyydiiji xydeleөnde oruulgada, oronoi finaansova ba krediitne apparaadai todorxoi xydelmeriiiji organizovaalgada baina.

II. Kapitaliis oronuudai biydzeedyyd

Mynөө, bidener bolbol taanartai, staalinska gurbadugaar tabanzilei xojordoxi zileinь biydzeediiji zybşen xelsehen ba soveed finaansanuudai saaşadaa bexizehiijinь xangaltataigaar temdeglehen, iime yjede, kapitaliis oronuuddaxi baidalda togtozo xelexenь intereesgyi bişe baina.

Faşiis gyrenyydei aradai byxii azaxiinь vojeenne laadta oruulagdanxai. Ede gyrenyydei finaansanuudiinşji iime xaraaktertai boloo. Oronuud—agreessornyydei biydzeedyyd xadaa bodoto deeree vojeenne biydzeedyyd bolşonxoi, uşaranь, tedenerei doxooduudainь ton jixenxi xubinь, jabuulagdaza baigaa dainuudai ba şine dainuudiiji beledxelei finansiirovanida zoriuulagdanxai.

Vojeenne gargaşanuudai urgalta bolbol kapitaliis oronuudai, egeel tyryyn oronuud—agreesornyydei mynөө yjiin biydzeedyydenь xarakteerne çertaa myn bolno. Ene xadaa azalşadai myr deerenь xatuu xynde aşaan bolon unadag nalooguudai xemzyyrigyi urgaltiiji, tereşelen bahal oronuud—agreesornyydte ilangajaa erideer xododoo boldog deficiitnostiiji gargana.

Yngeregşe zilde, Germaaniiin tulai jixe gargaşanuud xadaa tyryyşiin imperialiis dainai tyleg jabaza baihan yjiin, 1915-1916 onuudai vojeenne gargaşanuudai xemzeede xyrehen aad, xarin ene zilde, tedenerenь tere xemzeehee deeşe bolxo baina.

Azalşadai yrgen maassanuudta byxii xynde xyşerөөrөө unadag, naloog homololgiingoo ynderөөr, Germaani bolbol busad kapitaliis oronuudai nelieed „urdanь oroo".

Vojeenne gargaşanuudai talaar, Itaaliin faşiis zonxilogşod xadaa „Beerlin—Riim өөriingөө" partnioorhoo geegdexegyiji oroldono, enenь biydzeetne deficiidei jixe urgaltiiji gargana. Iixetei xamta, italьjaanska biydzeedei deficiid xadaa 16, 2 milliaardhaa deeşe boloo.

Bidener bolbol biydzeedee vojeenizaacalgiin iime le kartiniiji Japoondo azaglanabdi.

Zebsegzelgiiji yysxelge, „jixe dainda" faşiis agreesornyydei bloogoi sexeer ba niuusaar beledxelge xadaa byrzyaazno—demokratiiçeska oronuudiiji, tyryyşiin eelzeende, Aangli, Fraanca ba AXŞ-ji, vojeenne galzuu sopeerniçestviin proceesste oruulaa.

Ede ton tomonuud kapitaliis gyrenyydei vojeenne beledxelnyydenь ulam byri yrgedeze baina. Ede oronuuddaxi vojeenne gargaşanuudai urgaltiin ciifrenyyd xadaa eneen tuxai xelene.

AXŞ xadaa өөriingөө vojeenne gargaşanuudiiji nileed jixe bolgoo. Fraancada ba Aanglida vojeenne gargaşanuudanь yşөө tyrgenөөr urgaza baina.

Kapitaliis gyrenyydei biydzeedyydei xododool deficiid bolbol kapitaliis byxii oronuuddaxi gyrenei yriin yzegdөөgyi tyrgen urgaltada xyrgөө. Tiin, Germaanida gyreneinь yri xadaa 1938-1939 biydzeetne onuudai torşo soo 10 mlrd. maarok, Itaalida—12 mlrd liir, Japoondo—6,5 mlrd. ijeen gexe mete jixe boloo.

Politiiçeske-gadaadiin orşom baidalai şangadalga xadaa Jevroopohoo Ameerikede kapitaalnuudiiji maassovaar zөөlgede ba xeterxedee, xezee negete togtuuritai baihan, angliiska sterliingnyydei fyyntiin unalgada xyrgөө. Fyyntiin hyyleerenь busad, jamar negen uşarhaa tereentei xolbootoi baihan valiuutanuud: francuuzska fraank, gollaandska gylьdeen gexe meted unaza exilee.

Ede byxii faaktnuud bolbol kapitaliis oronuudai biydzeedyyd xadaa dainai ba aradai maassanuudai zobon jadaralgiin biydzeedyyd myn geze todorxoigoor xarakterizovaalna.

Gansal socialiis gyrende, biydzeed xadaa oronoi yiledberiiin xysenyydei xelbereşegyi xygzeltiin ba aradai enxe haixan baidalainь debzeltiin xeregte slyyzbe xene. Soveed gyrenei biydzeedei bata bexi ba togtuuritaidanь, soveed valiuutiin bata bexi ba togtuuritaidanь, kapitaliis jamarşji gyrenei ataarxaxaar baina!

III. 1937 onoi torşo soo SSSR-ei gyrenei biydzeediiji dyyrgelgiin itooguud

Verxoovno Soveedei depytaad bolbol 1937 onoi torşo soo biydzeediiji gyisedxelge tuxai bişemel otçoodiiji tailbarilgiin zapiiskataigaar abhan baina. Tiimeheenь, gansal ton glaavna momeentnyyd deere xuriaangiigaar togtozo xelexe jyyme namda ylee.

1937 onoi torşo soo, SSSR-ei gyrenei biydzeed xadaa doxooduudaigaa talaar, 96, 6 mlrd. tyxerigei syymmede, gargaşanuudaigaa talaar—93,9 mlrd. tyxerigei syymmede gyisedxegdenxei. Doxooduud bolbol gargaşanuudhaa 2,7 mlrd. tyx. deeşee bolhon baina. 1936 ontoi sasuulaa haa, biydzeedte doxoodno orolgonuud xadaa 12,8 mlrd. tyx. gy, ali 15,3 proceent urgaa.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei yngeregşe Seessi deere, doxooduud xadaa gargaşanuudhaa deeşee baigaaşji haa, 1937 onoi biydzeed bolbol SSSR-ei CIK-gei, 7-doxi zarlalgiin, gurbadugaar Seessiler batalagdahanaixihaa baga syymmede dyyrgegdee geze xelegdehen baigaa. Ene algasaanь, doxooduudaigaa talaar 1,8 proceent gargaşanuudaigaa talaar—3,3 proceent baigaa.

1938 ondo, bidener xadaa 1937 ontoi sasuulaa haa, biydzeedei saaşadaa urgaltatai baigaabdi.

Uridşalan abtahan medeenyynei johoor, SSSR-ei gyrenei biydzeed bolbol 1938 onoi torşo soo, doxooduudaigaa talaar 127,6 mlrd tyx. ba gargaşanuudaigaa talaar—124 mlrd. tyxerig dyyrgegdehen ba doxooduudanь gargaşanuudhaa 3,6 mlrd. tyxerig deeşee bolhon baina.

1937 ontoi sasuulaa haa, biydzeedei doxooduud ba gargaşanuud bolbol 32,1 proceent jixe boloo!

(Nyxer Zveerovei doklaadai yrgelzelei 2-doxi niuurta)

NYXER A. G. ZVEEROVEI DOKLAADAI YRGELŻELEL

Ede bygediin baibaşji, 1938 onoi biydzeedei doxoodno xubinь, zarim istooçniguudalgaa talaar xysed dyyrgegdeegyi. Produukciin өөriinь yniiji dooşoruulxa tuşaa yiledberiiin prograammanuudiiji ba daabarinuudiiji, promiişlenno zarim narkomaaduudaar dyyrgegdeegyi jabadal, myn tereşelen, biydzeedte doxooduudai orolgonuudiiji organizovaalxa ba xangaxa talaar, finoorganuudai yşөөl xysed bişe xydelmeri xadaa gol şaltagaanuud bolhon baina.

IV. 1939 ondo biydzeedei talaar doxooduud

1939 ondo, SSSR-ei gyrenei biydzeed bolbol aradai azaxiin plaantai xysed zoxilduulagdaza baiguulagdaba.

1939 ondo, SSSR-ei gyrenei, biydzeedei doxooduudai niite xemzeenь, 155 milliaard 607 mln. tyxerig syymmeer xaraalagdaba. 1938 ontoi sasuulaa haa, doxooduud xadaa 28 milliaard 36 mln. tyxerig gy, ali 22 proceent urgaxa baina.

SSSR-ei gyrenei biydzeed xadaa sojuuzna biydzeediiji, sojuuzna ba avtonoomno respyyblikenyydei biydzeedyydiiji ba niutagai biydzeedyydiiji bejedee oruuldaganь medeetei.

Sojuuzna biydzeedei talaar doxooduud bolbol 1938 ondo 93 milliaard 58 mln. tyxerig baihan aad, 1939 ondo 116 milliaard 936 mln. tyxerigөөr toologdono.

Respyblikaanska ba niutagai biydzeedyydei talaar doxooduudai niite xemzeenь, 1938 ondo 35 milliaard 188 mln. tyxerig baihan aad, 1939 ondo 38 milliaard 644 mln. tyxerigөөr xaraalagdaba.

1939 ondo, SSSR-ei gyrenei, biydzeedei doxooduudai sostaav bolbol dorodursagdagşa medeenyydeer xarakterizovaalagdana (millioon tyxerigөөr):

Byxii doxooduud	127571	155607	28036	22,0
Tedeneinь toodo: erjesehee naloog	80411	92438	12027	15,0
Olzonuudhaa (priibelьnyydhee) otçisleeninyyd	10598	17673	7075	66,7
Gyrenei sociaalьna straxovaaniiin zөөrinyyd	7167	7190	23	0,3
Maşiinatraaktorna staancanuudai doxooduud	1391	2345	954	68,6
Gyrenei urihalamzanuud	7593	9953	2360	31,1
Aradzonhoo nalooguud ba tatabarinuud	5047	6451	1404	27,8

ERJESEHEE NALOOG BA OLZONUUDHAA (PRIIBELЬNYYDHEE) OTÇISLEENINYYD

Erjesehee naloog bolbol biydzeedei doxooduudai gol istooçnigonь bolno. 1939 ondo, erjesehee naloogoi oruulaltanuud xadaa 92 milliaard 438 mln. tyxerigөөr todorxoilogdobo. 1938 ontoi sasuulaa haa, erjesehee naloogoi 12 milliaard 27 miln. tyx. gy, ali 15 proceent jixe bolhon uşar xadaa 1939 ondo tovaarnuudiiji realizaacalgiin ba promiişlenno produukciin nileed urgaltaar tailbarilagdana.

Bi bolbol hyylşiin haranuudta, gyrenei doxooduudai talaar, tooçnoor xelebel,—erjesehee naloogoi talaar xydelmeride hain teeşee todorxoi debzelte bii boloo geze xangaltaigaar temdeglexe johotoib. Erjesehee naloog bolbol yngeregşe zilei 4-dexi kvaartalda, ene zilei 1-dexi ba 2-doxi kvaartalnuudta amzaltataigaar dyyrgegdeze baina. Manai aradai azaxiin, tyryyşiin eelzeende, tekstiilьne promiişlennostiiin ba edlee xoolol indyystriiin xede xeden halbarinuudai xysete debzelte xadaa biydzeedte tyleberinyydei amzaltataigaar orohonoinь yndehe huuridanь baina.

Gargagdaza baigaa izdeelinyydei assortimeentiin nileed haizaralga bolbol hyylşiin yjede manai promiişlennostiiin xede xeden halbarinuudai xydelmeridenь poloziitelьno momeent bolno.

Erjesehee naloogoi plaaniiji dyyrgelge xadaa ton olonxi respyyblikenyydte, xizaarnuudta ba ooblastьnuudta, tyryyşiin eelzeende, USSR-te, BSSR-te, Vorooneżske ooblastьdo xangaltataigaar jabaza baina. Xelegdehen faaktnuud bolbol gosdoxooduudai xydelmeriiin todorxoi haizarhan tuxainь gerşelene. Gebeş, ene xadaa byxii finoorganuudta yşөөl xabaadanagyi. Geegdegşed bolbol darii uragşaa zydxeze, tyryyşyydei zergenyydte oroxo xeregtei.

Gyrenei predprijaatinuudai olzonuudhaa (priibelьnyydhee) otçisleeninyyd xadaa biydzeedei nileed doxoodno istooçnigonь bolno. Ede otçisleeninyyd bolbol 1938 ondo 10 milliaard 598 mln. tyx. baihan aad, 1939 ondo 17 milliaard 673 mln. tyxerigөөr todorxoilogdobo.

Promiişlennostiiin ba aradai azaxiin busad halbarinuudai olzonuudhaa (priibelьnyydhee) biydzeedei doxooduud xadaa erjesehee naloogoo ylemze tyrgen teempnyydeer urgana: yngeregşe ziltei sasuulaa haa, erjesehee naloog bolbol 15 proceent, xarin olzonuudhaa (priibelьnyydhee) otçisleeninyyd—66,7 proceent jixe boloo.

Bidener bolbol olzonuudhaa (priibelьnyydhee) otçisleeninyydei xemzeeji todorxoilxodoo, gyrenei predprijaatinuudai olzonuud (priibelьnyyd) xadaa 1938 ondo 15,7 mlrd. tyx. baihanaa, 1939 ondo 26,3 mlrd. tyx. gy, ali 67,5 proceent jixe bolhiijinь barimtalhan bainabdi. Socialiis predprijaatinuudai rentaabelьnostiiin (doxoodoi) iime jixeer urgalta bolbol yiledberiiin xemzeegei saaşadaa jixedehende, produukciin өөriinь yne sengei dooşorohondo, myn tereşelen, promiişlennostiiin zarim halbarinuudai produukcada tabigdahan yne sengyydiiji zuramşuulhanda baziirovalna.

Gebeş, manai azaxiin zarim organizaacanuud xadaa predprijaatinuud deere baigaa sugluulalganuudai urgaltiin ugaa jixe rezeervnyydiiji bygediinь xereglenegyi geze temdeglexe xeregtei.

BKP(b)-ein XVIII sjeezd deere doklaad soogoo, nyxer Moolotov bolbol manaida, mynөө xyrter, azaxiida xaişaxeregeer xandalga olon, ylyylen gargaşalga jixe oboruudovaniiin xydelmerigyi bailganuud ba serьjoogoi geegdelnyyd jaaşagyi jixe, olonxi uşarnuudta, promiişlenno produukciin өөriinь yniiji dooşoruulxiin tylөө, barilgiin yne sengiiji dooşoruulxiin tylөө ynexөөr temesel ygei geze zaahan baina.

Zişeenь, Narkomleesei saarhanai promiişlennostiiiji abza yzeje. Geegdelnyyd xadaa tuilai jixe xemzeede xyrene. Sojuuzna medelde baigaa celliyloozno saarhanai promiişlennostiiin gansa le urgaltanuudhaanь bolzo, 1938 ondo 60-65 miangan toonno voloknoonund geegdehen baina. Kondopoozsko kombinaadta, 1939 onoi 3 hariin le torşo soo, ugaagdaxa zuuranь, 37 vagoon gazeedei saarhiiji beledze bolmoor voloknoonuud geegdee.

Manai saarhanai promiişlennostьdo, tuilai jixe geegdelnyyd xadaa gol tyleb jyynhee bolnob gebel, saarhanai predprijaatinuud deere baigaa otstoiniguud, lovuuşkanuud ba voloknooji togtoon barixa busad apparaaduud bolbol xysed xemzeegeeree xereglegdenegyi, xarin xede xeden predprijaatinuud jyrenxiidөөş xydeldeggyi baina.

Azaxiida xaişaxeregeer xandalga ba gologdolhoo geegdelnyyd bolbol promiişlennostiiin busadşji halbarinuudta olon.

Tiin, 1938 ondo xynde maşiinabaiguulgiin zavooduudta, gologdolhoo geegdelnyyd xadaa 143 mln. tyx. gy, ali produukciin өөriinь yne sengei 5,3 proceentnь bolhon baina. Zarim zavooduudta, gologdoloinь xemzee byrişji deeşee. Tere xadaa Zlatoyystovske instrymentaalьna zavoodto—16 proceent, Noovo-Kraasna toorsko zavoodto—8,8 proceent bolhon baina.

Tereşelen, xajagdalnuud bolbol tuilai jixe baina: 1938 ondo xajagdalnuudai ynenь—gol materiaalьnuudai sengei johoor—Narkomtiazmaaşiin predprijaatinuudta 145,6 tyxerig gy, ali byxii gargaşalagdahan serьjoogoinь sengei 22,5 proceentnь bolhon baigaa.

Ekonoomikodo, finaansanuudta, produukciin өөriinь yne sengei asuudalnuudta zarim azaxiinxidai xaişaxereg xandalga bolbol gyrende ugaa jixe xoxidol yzyyldegiijinь, elektrostaancanuudai ba elektropromiişlennostiin Narkomaadai zişeede xaraza bolno. Ene Narkomaadai predprijaatinuudta, azaxiida xaixaramzagyi xandalga, plaanhaa ylyy gargaşanuud xadaa yngeregşe zilde, ugaa jixe geegdelnyydte xyrgehen baina.

Ede faaktnuud xadaa azaxiida baigaa jixenyyd geegdelnyyd tuxai gerşelene. Zorilgo bolbol ede byxii rezeervnyydiiji todorxoilolgodo ba esestenь xyrter xereglelgede baina.

„Bidener bolbol gyrenei ba aradai urda xariuusalgatai baihan tuxaigaa, aradai zөөriiiji gamnaxa ba tereende ezen johoor xandaxa, gargaşanuudta ekonoomi xexe ba aradai kopeikiiji bodotooronь gamnaxa ujalgatai baihan tuxaigaa, manai byxii xydelmerilegşed, bagahaa jixe xyrterөө, xodol hanadag baixa jabadaliiji tuilaxa johotoibdi" (V. Moolotov).

Gansa le, promiişlenno produukciin өөriinь yniiji dooşoruulga xadaa tabanzilei torşo soo ekonoomiiin 50 milliaard şaxuu tyxerigiiji orondoo ygexe johotoi geze hanaxa xeregtei. Eneenhee viivod xebel, aradai azaxiin byxii halbarinuudta xozrasçoodiiji ba finaansova discipliiniiji xatuugaar bexizyylxe, azaxiida xaişaxeregeer xandalgatai ba aradai zөөrinyydiiji yrilgetei erid temesel jabuulxa.

ARADZONOI NALOOGUUD BA TATABARINUUD

Soveed biydzeedei doxooduudai jixenxi xubinь socialiis azaxiin tyleberinyydhee byrideg geze medeetei baina. Aradzonhoo nalooguudai ydeelьne veesenь jixe bişe. 1939 ondo, aradzonhoo oroxo nalooguudai niite syymmenь 6,5 milliaard tyxerigөөr toologdono, ene xadaa biydzeetne byxii doxooduudai miil 4,2 proceentnь bolno.

Zygөөr, ene yndehe huuri deere, finaansova oorganuudai naloogovo xydelmeriiin udxaşanariiji bagadxaxa ba tereeniiji xojordoxi şatiin huurida zailuulxa boloo haa buruu geeşe. Xarin, politiiçeske jixe udxaşanartai ene xeregte, goorodtoşji, ilangajaa seloodo, egeel serьjoozno xaixaramzaa tabixa xeregtei.

1938 onoi xaxadta, SSSR-ei Sovnaarkoom bolbol dereevnide naloogovo ba straxovoi tyleberinyydiiji tataxa zuramiiji xubilgahan baina. Naloogovo aagentnuudai instityyd baiguulagdaza, nalooguudiiji ba straxovoi tyleberinyydiiji sugluulxiinь tereende daalgagdaa.

Xydөө aradzonoi myngen tyleberinyydiiji, raifinotdeelnyydei orşo-garşiin ba nyydel kaassanuudaar damzuulan, xydөөgei sberegaatelьna kaassanuudaar ba uçastkoovo inspeektornyydeer damzuulan abalga xadaa gyrenei intereesyydiiji xysed xangadaggyi ba aradzonoi naloogoo tylexedenь jixe taagyi jabadalnuudiiji uşaruuldag baihan deereheenь, naloogovo xydelmeriiin ene ton tomo refoorma gargagdaba. Tiixetei xamta, tiime zuram bolbol nalooguudai ba tatabarinuudai tyleberihөө, zakoonno bişeer zailaşaxa argiiji jedinoliiçniguudta olgodog baigaa.

Naloogovo aagentnuudai zil şaxuu xydelmeriiheneinь ooped xadaa ene instityydii baiguulhaniiji xysed xariuulaa. Seloodo, naloogovo xydelmeriiiji şinedexen zahalga bolbol finaansova apparaadiiji aradzondo dytelyylee, tyleberinyydei orolgiiji haizaruulaa. 1938 ondo, 16 respyyblikenyyd ba ooblastьnuud xadaa naloogovo tyleberinyydeigee plaaniiji dyyrgee, xarin 1-dexi kvaartalaigaa plaaniiji—20 respyyblikenyyd ba ooblastьnuud dyyrgee geze xelexede xyrene beze. Gansa le USSR-te 240 raioonuud bolbol kvartaalьna daabariaa ylyylen dyyrgee. Tyryyşyydei toodo, Nikolaajevska ooblastiiiji, Krilmske ASSR-iiji, Xabaarovska ba Krasnodaarska xizaarnuudiiji nerelxede bolno. Naloogovo inspeektornyydei ba aagentnuudai dundanь, xeregiiji şudalhan, dereevnide soveed naloogovo poliitikiiji bolьşeviig johoor jabuulza şadamaar, ysөөn bişe xynyyd todoroo.

Zygөөr, naloogovo xydelmeriiiji haizaruulga xadaa ilangajaa dereevnide yşөөl xysed bişe. 1938 ondo, nalooguudiiji ba tatabarinuudiiji oruulxa plaan seloodo dyyrgegdeegyi. Taboovsko, Mogileevske ba Kyibeşevske ooblastьnuud ylemze jixe geegdee.

Jedinoliiçniguud xadaa gyrenei urda өөriingөө finaansova ujalganuudiiji dyyrgelgehee, faktiiçeska zailşaxa, tiin, kolxoozniguudhaa ylemze polozeenide orşoxo, niutaguudta iime polozeeni bii bolşoo geze, SSSR-ei SNK-gei ba BKP(b)-ein, 1938 onoi apreeliiin 19-ei, „Jedinoliiçno ailnuud tuşaa nalooguud ba busad ujalganuud tuxai" togtool soonь zaagdahan baina.

Xarin, mynөө xyrter, finaansova oorganuudai zyghөө jedinoliiçniguudta xamhalsahanşuug uşarnuud yşөө usadxagdaagyi. Kazaaxska SSR-te, Sojuuzai Narkomfiinaar şalgagdahan xojor raioonuudta—Tyrkestaanskada ba Dzambuulьskada—jedinoliiçno 467 ailnuud xadaa nalooguudaar ba tatabarinuudaar homologdoogyi baigaa.

Olonxidool, koperiirovanne bişe kystaarьnignudai ba remeeslennigyyden doxooduudanь tereşelen xysed byridxegdedeggyi ba naloogoor homologdodoggyi baina. Zişeenь, Yzbeekske SSR-te, Sojuuzai Narkomfiinaar şalgagdahan 7 le raioonuudta, koperiirovanne bişe kystaarьnuud xadaa 1 millioon 300 miangahaa deeşe tyxerigөөr dutuu homologdohoniinь todorxoilogdoo. Azerbaidzaanska SSR-te, şalgagdahan 11 raioonuudta, koperiirovanne bişe kystaarьnuud bolbol 900 miangan tyxerigte homolodoogyi baigaa.

Ene metiin antigyrenei praaktikiiji teseşegyi. Finaansova sisteemiin xydelmerilegşed xadaa ailnuudai xysed yçoodoi tylөө, doxooduudiiji zybөөr ba tooçnoor todorxoilhonoi ba toologdohon tyleberinyydiiji sag soonь nexeze abhanai tylөө xysed xariuusana. Bidener bolbol finoorganuudai byxii xytelberilegşedhee ba xydelmerilegşedhee, tedenerte daalgagdahan, gyrenei şuxala xeregei tylөө bolьşeviig xariuusalgiiji erixe johotoibdi.

Tiixetei xamta, sojuuzna ba avtonoomno respyyblikenyydei sovnarkoomuud, xizaarai, oblastnoi ba raioonno ispolkoomuud bolbol finaansova asuudalnuudta jixe xaixaramzaa tabixanь ton şuxala baina.

GYRENEI URIHALAMŻANUUD, SBEREGAATELЬNA KAASSANUUDTA VKLAADUUD BA GYRENEI STRAXOVAANI

Gyrenei urihalamzanuud bolbol SSSR-ei gyrenei biydzeedei baga bişe şuxala istooçnigonь myn. Soveed oronoi azalşadai dyleteme patriotiizm, kommuniizmiin xeregte tedenerei esestee xyrter preedannostь, soveed praviitelьstvodaa ba kommuniis paartidaa tedenerei xizaarlaşagyi naidabari xadaa manai urihalamzanuudai amzaltataigaar taraagdahanda xaragdana. Socialiis azaxiin xysen tyges debzelte ba tereentei tahaldaşagyi xolbootoi, aradai enxe haixan baidalai xeblereşegyi debzelte bolbol soveed gyrenei urihalamzanuudai, myn tereşelen sberegaatelьna xeregei xygzeheneinь yndehe huurida baina.

SSSR-ei Verxoovno Soveedei yngeregşe Seessi deere, gurbadugaar tabanzilei (tyryyşiinь zilei gargalgiin) urihalamziin tolotomo amzaltanь temdeglegdehen baina. Ene urihalamziiji bişeze abalga xadaa gargagdahan syymmehee 887,4 millioon tyxerig ylyy bolzo, 5 milliaard 887,4 millioon tyxerig bolhon baina.

Ilangajaa seloodo, ene bişeze abalgiin erid debzeltiiji temdeglexe xeregtei. Xede xeden zilnyydte, gyrenei urihalamzanuudiiji bişeze abalga xadaa seloodo, zildee 600-700 milliaard tyxerig boldog aad, tere bolbol gurbadugaar tabanzilei urihalamziin talaar 900 millioon tyxerigte xyrөө. Eneende, kolxoozno stroin bexizeheniinь ba kolxoozniguudai zaziitoçnostiin urgahaniinь xaragdana. Maassova-oilguulamziin xydelmeriiji johotoi gegşeer le jabuulxa xeregtei, tiigebel,—bidener xadaa seloodo urihalamziiji realizaacalgada yşөө jixenyyd rezylьtaaduudiiji tuilaza şadaxabdi.

1939 ondo, gyrenei biydzeedte, aradzonoi dunda realizovaalagdaxa, gyrenei maassova urihalamzanuudhaa doxooduudai 5 milliaard 850 millioon tyxerig xaraalagdanxai. Ene syymme xadaa yngeregşe zilde orohon syymmehee 730 millioon tyx. jixe baina. Eneenei reaalьnostinь aradai byxii azaxiin saaşadaa xygzeltede ba azalşadai zaarabotna xylehenyydeinь ba doxooduudainь deeşeleigede yndehe huuritai baina.

Tereşelen, sberegaatelьna kaassanuudta, azalşadai mynge nөөselelgenь xelbereşegyi, zilhee zilde urgaza baina.

Paartiiin XVIII sjeezd deere doklaad soogoo, xojordugaar tabanzilei itooguudiiji gargaxa zuuraa, nyxer Moolotov bolbol „Sberkaassanuudta vklaaduudai, 1 milliaardhaa 4,5 milliaard tyxerig xyrter jixe bolhon, ene faakt xadaa aradzonoi enxe haixan baidalai debzeltei pokazaatelьnuudai negeniinь myn" geze xelehen baina. 1938 onoi torşo soo, vklaaduudhaa niitedee yleheniinь yşөө 1 milliaard 547 millioon tyx. jixe bolzo, 1939 onoi janvaariiin 1-de 6 milliaardhaa deeşe tyxerigte xyrehen baina. 1939 ondo, vklaaduudhaa yleheniinь tahalduugyi nemeze yrgelzelhөөr ba mynөө yjede, 6,5 milliaard tyx. bolood baina.

Socialiis stroin baixada, yşөөl kylьtyyrne ba zaziitoçno azabaidalda xyrexe zam byxii azalşadta neegdenxei. 16 millioon xynyyd xadaa sberegaatelьna kaassanuudai vklaadçiguudanь baina. 1938 onoi torşo soo, tedenerei toonь 1,5 millioon jixe bolhon aad, 1939 onoi yngeregşe 4 hariin torşo soo yşөө 400 miangan xynyyd nemee. Vklaadai dunda zergiinь xemzeeşji tahalduugyi urgana. Tere xadaa xojordugaar tabanzilei exinde—40 tyx., 1939 onoi janvaariiin 1-de—388 tyx. baihanaa, mynөө, 400 tyxerighөө deeşe baina. Tomonuud gooroduudta, vklaadai dunda zergiinь xemzee byriş deeşee. Moskvaada, vklaadçig byxen bolbol sberegaatelьna kaassada dunda zişeegeerenь—834 tyx., Leeningraadta—591 tyx., Kiijevte—640 tyx. xadagalana.

Sberegaatelьna kaassanuud bolbol vklaaduudiiji xanduulxiin tulada, manai orondo baigaa tuilai jixe argabaidalnuudiiji, xysed xemzeegeerenь xereglenegyi geze temdeglexe xeregtei geeşe xa. Ene xadaa gol tyleb, sberegaatelьna sisteemiin xydelmeridexi yşөөl usadxagdaagyi dutunuudaar tailbarilagdana.

1938 ondo, sberegaatelьna kaassanuudai seetinь xaanaxaanagyi yrgen bolgogdoo: 7 miangan şaxuu şinenyyd kaassanuud neegdee. 1939 onoi janvaariiin 1-de, orondo 26362 sberegaatelьna kaassanuud toologdohon baina. 1939 ondo, gol tyleb xydөө niutaguudta, poçtoovo aagenstvonuudai dergede 10 miangan kaassanuudiiji nemeze neexeer xaraalagdaba. Seetiiiji yrgedxelge xadaa ilangajaa seloodo, sbergaatelьna sisteemiin organizacionno poziicanuudiiji nileed bexizyylne ba ene zilde vklaaduudiiji ylemze intensiivneer xanduulxiin tula barimtanuudiiji baiguulna.

1939 ondo, sberegaatelьna kaassanuudta aradzonoi vklaaduudai niitedee ylehiijinь [illegible] milliaard 100 mln. tyxerig jixe bolgoxoor xaraalagdaba. En[illegible] daabariiin absoliyytne reaalьnostьdanь jamarşji hezeg ba[illegible] xagyi. Sberegaatelьna kaassanuud xadaa eneeniiji miil dyy[illegible] gexe bişe, xarin ylyylen dyy[illegible] gexe johotoi.

1939 ondo, bidener bolb[illegible] gyrenei straxovaaniiin xeregi[illegible] uragşanь erideer debzyylxe jo[illegible] hotoibdi.

Nege zilde, straxovoi tyle[illegible] berinyydei niite syymmenь [illegible] milliaard 553 mln. tyxerigөө[illegible] projektiirovalegdee, terenei[illegible] toodo, ujalgata straxovaania[illegible] —1 milliaard 801 mln. tyx. b[illegible] hain duranai straxovaaniaar—752 mln. tyxerig.

1938 ontoi sasuulaa ha[illegible] ujalgata straxovaaniaar oruula[illegible] tanuud 22,6 proceent ba hai[illegible] duranai straxovaaniaar oruula[illegible] tanuud—43,8 proceent jixe bo[illegible] xo baina.

Gyrenei straxovaaniiji ja[illegible] buulgaaraa, soveed praviitelь[illegible] stvo bolbol stixiiine xoxidold[illegible] dairagdaza jadarahan ailnuudt[illegible] jixe finaansova tuhalamza xy[illegible] gene. 1938 onoi torşo soo [illegible] Gosstraaxiin oorganuud xada[illegible] 906 mln. tyxerigei xoxidolii[illegible] (ybiitogiiji) tyleze ygehen bain[illegible]

Manai zorilgo xadaa 193[illegible] ondo, straxovoi oorganuuda[illegible] xydelmeriiin şine, nileed deb[illegible] zeltiiji tuilalga bolno.

* * *

Nyxedyyd, 1939 ondo SSSR-[illegible] gyrenei biydzeedei doxoodn[illegible] xubinь iime baina. 155 mlrd. tyxerighөө deeşe ene prograam[illegible] miiji dyyrgelge xadaa azaxii[illegible] organizaacanuudhaa ba finaan[illegible] sova apparaadhaa bolьşevii[illegible] xydelmeriiiji erine.

Zygөөr, glaavnanь, aradai aza[illegible] xiin byxii halbarinuudaar yiled[illegible] beriiingөө plaaniiji ygegyi dyy[illegible] gelgede, socialiis sugluulganuu[illegible] dai saaşadaa urgaxiin tyiө[illegible] susaraşagyi temeselde baina[illegible] Iixetei xamta, tyleberiiin xat[illegible] discipliine bolbol ugaa jix[illegible] roolьtoi geeşe. Finaansova sis[illegible] teemiin xydelmerilegşed xada[illegible] xozoorganuudai dunda, my[illegible] tereşelen tus tus grazdaniinuu[illegible] dai dunda, soveed gyrenei u[illegible] da finaansova ujalganuuda[illegible] tedenerei dyyrgelgede discip[illegible] liiniiji byxii xemzeegeerenь be[illegible] xizyylxe ujalgatai.

Soveed arad xolbol Leenin-Staalinai paartiiin istoriiçes[illegible] XVIII sjeezdiin togtoomzonuu[illegible] ta jamaraar xariuusaa hem, te[illegible] le, yiledberiiin xysen tyges de[illegible] zeltenь, 1939 ondo biydzeed[illegible] doxooduudai tuilai jixe pla[illegible] xadaa amzaltataigaar dyyrge[illegible] dexe geze xyseg naidabari[illegible] ygene.

V. 1939 ondo biydzeed tuşaa gargaşanuud

1938 onoi uridşalan gargagdahan itooguudai johoor, SSSR-ei sojuuzna, respyyblikaanska ba niutagai biydzeedyydei gargaşiin xubinь 123 milliaard 996 millioon tyxerig baihan aad, 1939 ondo 154 milliaard 957 millioon tyxe[illegible] gөөr togtoogdobo, enenь [illegible] proceent urgahan bolno.

Ede zөөrinyyd bolbol dor[illegible] dursagdagşa xeregselnyyd[illegible] gargaşalagdaxaar xaraalagda[illegible] (millioon tyxerigөөr).

	Uridşalan gargagdahan itooguudai johoor, 1938 onoi gargaşanuud *)	1939 onoi plaan	1938 ontoi sasuulaa haa urgalta (+) gy, ali bagaga bololgo (—)
Aradai azaxii	51709	59310	+ 7601
Sociaalьna-kylьtyyrne xemzeejabuulganuud	35316	38564	+ 3248
Oboroonii Narkomaad ba Uhan-Seregei Floodoi Narkomaad	23151	40885	+ 17734
Narkomvnyddeel	4315	5455	+ 1140
Ypravleeni ba sydeebne yçrezdeeninyyd	5307	6122	+ 815
Urihalamzanuudaar gargaşanuud	1955	1855	— 10[illegible]
SSSR-ei SNK-gei ba sojuuzna respyyblikenyydei rezeervne foondnuud	1239	1981	+ 74[illegible]
Busad gargaşanuud	1004	785	— 219
Xamtadaa	123996	154957	+ 3096[illegible]

*) Azaxiin barilgataigaa xamta.

Biydzeetne byxii assignovaaninuudai gurbanainь xojorşaxuu xubinь aradai azaxiiji ba sociaльna-kylьtyyrne xemzeejabuulganuudiiji finansiirovalgada zoriuulagdanxai. Zөөrinyydi[illegible] iimeer xereglelge xadaa, byx[illegible] dөө; oronoi urda paartiiin XV[illegible] sjeezdeer debzyylegdehen zo[illegible] rilgonuudaar todorxoilogdono.

(Yrgelżelenь udaadaxi noomerto)

Харюусалгата редакторай орологшо Г. ДАШИЦЫРЕНОВ